

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра української мови і літератури та методик їх навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

31.08.2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 01Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)

Кременець, 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія сучасної лінгвістики» [для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література)]. Кременець, 2023. 13 с.

Розробник: к. філол. н., доцент Волянчук І. О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури та методик їх навчання (протокол № 1 від „31” серпня 2023 року).

Завідувач кафедри Віталій Назарець

1. Анотація

У ХХІ ст. активізується зацікавлення методологічним аспектом лінгвістики, спрямоване на переосмислення загальних підходів і принципів вивчення функційної природи мови, як особливої семіотичної системи, невід'ємної від людського буття. Актуальним залишається й удосконалення відповідного інструментарію, що забезпечує ефективне пізнання мовної дійсності в усій її багатогранності. Йдеться насамперед про методи, методики й прийоми дослідження одиниць мовної структури, їхнього вживання в різноманітних текстах. Цей аспект набуває особливої ваги, з огляду на те, що частина магістрантів виконує відповідні кваліфікаційні роботи з українського мовознавства. Очевидно, що підготовка фахівців, які опановують українську мову та літературу, спрямована на те, щоб вони не тільки знали, як належним чином організувати наукову філологічну діяльність, а й уміли правильно оформити результати мовознавчих досліджень. Тому програма зазначеної навчальної дисципліни передбачає також удосконалення тих лінгвістичних знань і вмінь, які необхідні для успішного виконання магістрантами їхніх кваліфікаційних робіт.

Програма вивчення дисципліни «Методологія сучасної лінгвістики» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю – 014 Середня освіта (Українська мова і література).

Об'єктом вивчення вказаної навчальної дисципліни є: а) сучасна лінгвістика та її методологічні проблеми; б) основні напрями сучасного вітчизняного та світового мовознавства; в) специфіка кваліфікаційного магістерського дослідження в галузі української філології.

Міждисциплінарні зв'язки: зазначена дисципліна пов'язана з курсами «Актуальні проблеми історії української мови», «Загальне мовознавство».

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
	Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)		
Змістових модулів – 3	Освітньо-професійна програма: магістр	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання (с. 10)		1-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 5,3		2-й	2-й
		Лекції	
		22 год.	4 год.
		Практичні	
		23 год.	6 год.
	Самостійна та індивідуальна робота		
45 год.	80 год.		
Вид контролю: 3 /3			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання – 50:50 %;
для заочної форми – 11: 89 %.

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання зазначеної навчальної дисципліни полягає в тому, щоб: а) спираючись на поглиблення вже здобутих мовознавчих знань і засвоєння нових відомостей, сформувані у магістрантів уявлення про головні наукові парадигми й напрями сучасної лінгвістики (у тому числі й української), утому числі й тих, формування яких сягає ХІХ ст.; б) удосконалити вміння й навички застосування ефективних методів, методик і прийомів мовознавчої діяльності; в) засвоїти засади належного планування й успішного виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи з мови.

Основними *завданнями* вивчення освітнього компонента є:

- розкриття сутності лінгвометодології, сучасних тенденцій у мовознавстві та його основних наукових парадигм;
- активізація знань з історії мовознавства, зокрема інформації про ті лінгвістичні школи, концепції, постаті, що суттєво впливали на його розвиток;
- ознайомлення з дискусійними питаннями сучасної української мовознавчої науки;
- забезпечення органічного поєднання лінгвістичних теоретичних положень із емпіричними мовними даними в науково-пізнавальній та професійній діяльності;
- поглиблення лінгвістичного мислення та вдосконалення вміння магістрантів аналізувати мовні величини, узагальнювати отримані результати та застосовувати їх на практиці;
- розширення уявлень про поняттєвий апарат сучасної лінгвістики, втілений у відповідні терміни;
- володіння загальними й певними спеціальними методами мовознавчого дослідження;
- удосконалення навичок організації самостійної лінгвістичної діяльності, її інформаційного забезпечення;
- розвиток умінь точно, послідовно описувати результати дослідження, продукувати й належно оформляти відповідні наукові тексти, а також виправляти й саморедагувати власні висловлення.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ

Викладання навчальної дисципліни «Методологія лінгвістичних досліджень» спрямоване на формування у магістрантів відповідних професійних **компетентностей**:

Інтегральна

Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

Загальні

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності.

Фахові

ФК3. Здатність планувати та здійснювати власне наукове дослідження.

ФК7. Здатність демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі професійної і міжособистісної комунікації, володіння різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних і соціокультурних контекстах.

ФК9. Володіння навичками публічного мовлення, аргументації, ведення дискусії та наукової полеміки; здатність творчо та критично осмислювати інформацію для вирішення теоретичних і практичних завдань у сфері професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти).

ПРН 5. Демонструвати знання категоріального апарату лінгвістики.

ПРН 6. Знати особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс сучасності.

ПРН 15. Уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Лінгвометодологія як галузь мовознавчої науки

Тема 1. Вступ. Основні поняття сучасної лінгвометодології.

Тема 2. Наукові парадигми, характерні для розвитку мовознавства.

Тема 3. Загальні й спеціальні методи лінгвістичних досліджень.

Змістовий модуль 2. Провідні напрями сучасного вітчизняного та світового мовознавства

Тема 4. Семасіологія як лінгвістична галузь.

Тема 5. Характеристика граматичних (морфологічних і синтаксичних) теорій.

Тема 6. Актуальні проблеми соціолінгвістики.

Тема 7. Комунікативна лінгвістика.

Змістовий модуль 3. Характеристика наукової діяльності магістрантів

Тема 8. Специфіка кваліфікаційного дослідження на здобуття ступеня магістра. Вимоги до оформлення тексту курсової та магістерської праць.

Тема 9. Аналіз результатів наукової діяльності виконавців магістерського дослідження.

Особливості редагування й саморедагування відповідних наукових текстів.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
II семестр								
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Лінгвометодологія як галузь мовознавчої науки								
Тема 1. Вступ. Основні поняття сучасної лінгвометодології.	6	2	2	2	6			6
Тема 2. Наукові парадигми, характерні для розвитку мовознавства.	8	4	2	2	9	0,5	1	8
Тема 3. Загальні й спеціальні методи лінгвістичних досліджень.	8	2	2	4	12	0,5	1	10
Разом за змістовим модулем 1	22	8	6	8	27	1	2	24
Змістовий модуль 2. Провідні напрями сучасного вітчизняного та світового мовознавства								
Тема 4. Семасіологія як лінгвістична галузь.	10	2	2	6	10	1	1	8
Тема 5. Характеристика граматичних (морфологічних і синтаксичних) теорій.	12	2	2	8	7		1	6
Тема 6. Актуальні проблеми соціолінгвістики.	15	4	2	9	9	1		8
Тема 7. Комунікативна лінгвістика.	12	2	2	8	12			12
Разом за змістовим модулем 2	49	10	8	31	38	2	2	34
Змістовий модуль 3. Характеристика наукової діяльності магістрантів								
Тема 8. Специфіка кваліфікаційного дослідження на здобуття ступеня магістра. Вимоги до	8	2	4	2	14	1	1	12

оформлення тексту курсової та магістерської праць.								
Тема 9. Аналіз результатів наукової діяльності виконавців магістерського дослідження. Особливості редагування й саморедагування відповідних наукових текстів.	11	2	5	4	11		1	10
Разом за змістовим модулем 3	19	4	9	6	25	1	2	22
Всього годин	90	22	23	45	90	4	6	80

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні поняття сучасної лінгвометодології.	2
2.	Наукові парадигми, характерні для розвитку мовознавства.	2
3.	Методологічні принципи сучасного мовознавства. Загальні й спеціальні методи лінгвістичних досліджень.	2
4.	Семасіологія як лінгвістична галузь. Методи семасіології	2
5.	Характеристика граматичних (морфологічних і синтаксичних) теорій.	2
6.	Актуальні проблеми соціолінгвістики.	2
7.	Комунікативна лінгвістика.	2
8.	Вимоги до оформлення тексту курсової та магістерської праць.	4
9.	Аналіз результатів наукової діяльності виконавців магістерського дослідження. Особливості редагування й саморедагування відповідних наукових текстів.	5
	Всього	23

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Опрацювання матеріалу лекції 1.	2
2.	Опрацювання матеріалу лекції 2-3. Когнітивна наукова парадигма. Синергетична парадигма.	2

3.	Опрацювання матеріалу лекції 4. Методологічні принципи сучасного мовознавства.	4
4.	Опрацювання матеріалу лекції 5. Лінгвосеміотика: предмет, об'єкт, становлення. Напрями семантики. Логічна семантика: теорія референції та теорія смислу, семантика можливих світів. Проблема семантичної валентності та сполучуваності. Семантичне узгодження.	6
5.	Опрацювання матеріалу лекції 6. Функціональна граматики, аспекти дослідження. Когнітивний аспект синтаксису.	2
6.	Проблема мотивації у словотворі та ономаціології.	4
7.	Опрацювання матеріалу лекції 7. Мовна політика. Проблема мови і влади. Політична лінгвістика. Інтерлінгвістика. Міжнародні мови.	4
8.	Психолінгвістика. Проблема асоціацій. Методика асоціативного експерименту.	4
9.	Опрацювання матеріалу лекції 8. Закони та правила комунікативної взаємодії. Паравербальні засоби мовної комунікації. Паралінгвістика.	3
10.	Об'єкт і предмет етнолінгвістики. Проблема співвідношення мови та культури.	2
11.	Етнокультурна компетенція та її складники.	2
12.	Когнітивна лінгвістика: предмет, об'єкт дослідження.	4
13.	Опрацювання матеріалу лекції 9. Обґрунтування актуальності теми магістерської роботи, наукової новизни; визначення предметай об'єкта дослідження.	6
	Всього	45

Рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.

Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання мають вільний доступ до навчального контенту курсу на платформі «Moodle». З матеріалами навчальної дисципліни можна ознайомитися на кафедрі та під час консультацій із викладачем.

9. Індивідуальні науково-дослідні завдання

1. Підготувати презентацію однієї наукової лінгвістичної парадигми (за власним вибором) або одного із напрямів сучасного мовознавства.
2. Укласти глосарій лінгвометодологічних термінів (не менше 20 одиниць).

10. Методи навчання

Лекція, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький, метод аналізу мови, метод інформаційних і комунікаційних технологій, аналіз самостійної роботи, аналіз індивідуальних навчально-дослідних завдань.

11. Методи контролю

Написання відкритих і закритих тестів; усне опитування, перевірка завдань, що виносяться на самостійне опрацювання; перевірка ІНДЗ.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота													Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					Змістовий модуль № 3			ІНДЗ	
Т	Т	Т	М.К	Т	Т	Т	Т	М.К	Т	Т	М.К.		
1	2	3		4	5	6	7		8-9	10-11			
5	5	5	20	5	5	5	5	20	5	5	5	10	100

T1, T2 ... T7 – теми практичних занять; 5 – найвищий середній бал, який отримує студент на семінарсько-практичному занятті; М.К. – модульний контроль.

Навчальним планом передбачено підсумкову форму контролю залік. Відповідно до Положення про організацію навчального процесу в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка семестровий залік виставляється за результатами поточного контролю і не передбачає обов'язкової присутності студента. Студент вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують здобувачі на практичному занятті

БАЛІ	ПОЯСНЕННЯ
5	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні компетентності; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. На занятті продемонстровано стабільну активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань продемонстровано на високому рівні.

4	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з несуттєвими неточностями. Під час заняття продемонстровано ініціативність. Відповіді на теоретичні питання без власних висновків.
3	Теоретичні питання, винесені на розгляд, загалом засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками, не опрацьовано інформацію з додаткових джерел.
2	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань не виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Здобувач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу. Відсутнє розуміння основного змісту теми. Зробив несуттєве доповнення.

Критерії оцінювання:

90–100 балів — високий рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, досконале оволодіння лінгвістичною термінологією, творчий виклад концепції, сформовані практичні уміння та навички здійснювати комунікацію у групі та в колективі);

82–89 балів — середній рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, повне оволодіння термінологією, аргументований виклад концепції, припускається незначних помилок в усній чи писемній формах комунікації);

75–81 бал — середній рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, середнє оволодіння термінологією курсу, аргументований виклад концепції, недостатньо сформовані практичні навички комунікації);

67–74 бали — достатній рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно частково, достатнє оволодіння термінологією, репродуктивний виклад концепції, недостатньо сформовані практичні навички);

60–66 балів — достатній рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно частково, достатнє оволодіння термінологією, репродуктивний виклад концепції, відсутність конкретних прикладів, які б підтверджували теоретичні положення, недостатньо сформовані практичні навички);

0–59 балів — низький рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно частково, низький рівень оволодіння термінологією, фрагментарний виклад концепції, несформовані практичні навички комунікації).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Теми та тези лекцій.
2. Плани практичних занять.
3. Завдання для самостійної роботи.
4. Завдання для ІНДЗ.
5. Завдання для проведення модульного контролю.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Бондаренко І. П., Комарницька Т. К. Актуальні напрями і проблеми сучасної лінгвістики: навч. посібник для студентів-сходознавців. Вид. дім Дмитра Бураго, 2014.
2. Загнітко А. П. Теорії сучасних лінгвістичних вчень: навчальний посібник. Вінниця, 2019.
3. Загнітко А. Сучасна лінгвістика: погляди та оцінки. Донецьк, 2014.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: видання 3-тє, доповнене. Київ, 2010.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава, 2008.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001849>
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.

Допоміжна:

1. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів, 2003.
2. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. Київ, 1997.

3. Борисов В. А. Українська лінгвістика: з історії наукового вчення. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. № 35-36 (256), грудень. С. 57 – 60.
4. Васько Р. В., Валігура О. Р., Козуб Л. С. Сучасні лінгвістичні дослідження: хрестоматія. Тернопіль: Вектор, 2016.
5. Воляннюк І. О. Особливості застосування структурного методу в мовознавчих дослідженнях. *Philological sciences, intercultural communication and translation studies: an experience and challenges: International scientific and practical conference*. April 23-24, 2021. Volume 2. Czestochowa, Republic of Poland, 2021. P. 46 – 49.
6. ДаниленкоЛ. І. Лінгвістика ХХ – ХХІ ст. у пошуках цілісної теорії взаємозв'язку мови, культури і мислення. *Мовознавство*. 2009. №5 (251). С. 3 – 11.
7. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства. Київ, 2006.
8. Марігодов В. К. Застосування лінгвістичної діагностики для оцінювання ефективності педагогічної системи. *Нові технології навчання*. 2007. №47. С. 47 – 51.
9. Методи лінгвістичних досліджень: навчальний посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун.-т. імені Павла Тичини / упорядник: Н. А. Цимбал. Умань: Візаві, 2019.
10. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. Київ: Академвидав», 2010.
11. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. Київ: Основи, 2000.
12. Федорова О. Сучасний український мас-медійний дискурс як предмет дослідження гендерної та когнітивної лінгвістики : Освітні інновації. *Рідна школа*. 2007. №6. С. 67 – 68.

15. Інформаційні ресурси

1. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. Київ, 2004. URL: <https://freya-victoria.livejournal.com/317370.html>
2. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-3040.html>
3. Основні вимоги до структури й оформлення кваліфікаційних робіт. URL: http://journ.univ.kiev.ua/files/mag_vymohy.pdf
4. Платформа «Moodle».